

ఇండియన్ జాగ్రఫీ

భారతదేశం - రవాణా వ్యవస్థ

రోడ్డు రవాణా దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థ పురోగతిలో రవాణా వ్యవస్థ కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. అందుకే రవాణా వ్యవస్థను ఆర్థిక వ్యవస్థకు జీవనాడిగా పేర్కొంటారు. రవాణా వ్యవస్థను వాటి లక్షణాలను బట్టి స్థూలంగా మూడు రకాలుగా విభజించవచ్చు. అవి: ఉపరితల రవాణా, వాయు రవాణా, జల రవాణా. ఉపరితల రవాణాను తిరిగి రెండు రకాలుగా విభజించవచ్చు. అవి: రోడ్డు రవాణా, రైలు రవాణా.

ప్రపంచంలో అతిపెద్ద రోడ్డు వ్యవస్థ ఉన్న దేశాల్లో అమెరికా తర్వాత భారత్ రెండో స్థానంలో ఉంది. భారతదేశంలో సుమారు 48.65 లక్షల కిలోమీటర్ల పొడవున వివిధ రోడ్డు మార్గాలు ఉన్నాయి. దేశంలో జరిగే మొత్తం సరుకు రవాణాలో 65 శాతం, ప్రయాణికుల రవాణాలో 80 శాతం ఈ మార్గాల ద్వారానే జరుగుతున్నాయి.

స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం 'నాగ్ పుర్ ప్రణాళిక' దేశంలోని రోడ్డు మార్గాలను ప్రధానంగా నాలుగు రకాలుగా విభజించింది. అవి: 1) జాతీయ రహదారులు 2) రాష్ట్ర రహదారులు 3) జిల్లా పరిషత్ రహదారులు 4) గ్రామీణ, ఇతర రహదారులు

కొత్త జాతీయ రహదారులు - వాటి వివరాలు

- ★ **NH - 1:** యూరి, బారముల్ల, శ్రీనగర్, కార్గిల్, లేహ్. దీని పొడవు 538 కి.మీ. ఈ రహదారి జమ్మూ-కశ్మీర్ లో ఉంది.
- ★ **NH - 2:** మొకాక్ చంగ్, వోఖా, కోహిమా, ఇంఫాల్, ఛరాఛాంద్ పుర్, సెలింగ్, సెర్చిమ్, లాంగ్ ట్లా, తుంపాంగ్. దీని పొడవు 1,214 కి.మీ. ఈ రహదారి ఆసోం, నాగాలాండ్, మణిపుర్, మిజోరాం రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 3:** అటారి, అమృత్ సర్, జలంధర్, హోషియార్ పుర్, హమిర్ పుర్, టోని దేవి, ఆవా దేవి, మండి, కులు, మనాలి. దీని పొడవు 427 కి.మీ. ఈ రహదారి పంజాబ్, హిమాచల్ ప్రదేశ్, జమ్మూ-కశ్మీర్ రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 4:** మయాబందర్, పోర్ట్ బ్లెయిర్, చిడియాతాపు. ఈ రహదారి పొడవు 230 కి.మీ. ఇది అండమాన్ నికోబార్ దీవుల్లో ఉంది.
- ★ **NH - 5:** ఫిరోజ్ పుర్, మోగా, జాగ్రన్, లూథియానా, ఖరార్, చండీగఢ్, కల్కా, సోలాన్, సిమ్లా, ఢియాగ్, నర్బండా, రామ్ పుర్, చినీ, షివ్ కీలా. దీని పొడవు 637 కి.మీ. ఈ రహదారి పంజాబ్, చండీగఢ్, హరియాణా, హిమాచల్ ప్రదేశ్ రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 6:** జోరాబత్, షిల్లాంగ్, బదర్ పుర్, పంచ్ గ్రామ్, కొలాసిబ్, కాన్ పుయ్, ఐజ్వాల్, సెలింగ్. దీని పొడవు 1,873 కి.మీ. ఈ రహదారి మేఘాలయ, ఆసోం, మిజోరాం రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 7:** ఫజిల్కా, అబోహర్, మలౌట్, బతిండ, బర్నాలా, సంగ్రూర్, పాటియాలా, రాజ్ పురా, పంచ్ కులా, రాయ్ పుర్ రాజీ, నారాయణ్ పుర్, ధనానా, పోంటా సాహిబ్, డెహ్రాడూన్, రిషికేష్, దేవప్రయాగ, రుద్రప్రయాగ, కర్నప్రయాగ, ఛమోలీ, బద్రినాథ్, మన. దీని పొడవు 770 కి.మీ. ఈ రహదారి పంజాబ్, హరియాణా, హిమాచల్ ప్రదేశ్, ఉత్తరాఖండ్ రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 8:** కరింగంజ్, పత్తర్ కండి, ఛురైబరీ, అంబాసా, తెలియాముర, అగర్తల, ఉదయ్ పుర్, సబ్ రమ్, ఇండో. దీని పొడవు 371 కి.మీ. ఇది ఆసోం, త్రిపుర రాష్ట్రాల్లో ఉంది.
- ★ **NH - 9:** మలౌట్ దబ్బాలి, ఫతేబాద్, హిసార్, రోహ్ తక్, బహదూర్ పుర్, దిల్లీ, ఘజియాబాద్, మొరాదాబాద్, రామ్ పుర్, బిలా స్ పుర్, రుద్రపుర్, సితర్ గంజ్ ఖతిమా, పిత్తోర్ పుర్ - దీని పొడవు 811 కి.మీ. ఈ రహదారి పంజాబ్, హరియాణా, దిల్లీ, ఉత్తర్ ప్రదేశ్, ఉత్తరాఖండ్ రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 10:** శిలిగుడి, సివోక్, కలిమ్ పాంగ్, గ్యాంగ్ టక్ నుంచి భూటన్ సరిహద్దు వరకు. దీని పొడవు 174 కి.మీ. ఈ రహదారి సిక్కిం, పశ్చిమ్ బంగ రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 11:** జైసల్మేర్, పోకరాన్, బీక్ నిర్, శ్రీ దుంగాపుర్, రతన్ పుర్, ఫతేపుర్. దీని పొడవు 495 కి.మీ. ఈ రహదారి రాజస్థాన్ రాష్ట్రంలో ఉంది.

- ★ **NH - 12:** దల్కోలా, రాయ్గంజ్, గాజోల్, మల్దా, ఫరక్కా, మోర్గ్రామ్, బహరాంపుర్, రణఘాట్, బారాసత్, కోల్కతా, కాక్ ద్వీప్, బాక్-ఖలీ. దీని పొడవు 612 కి.మీ. ఈ రహదారి పశ్చిమ బంగ రాష్ట్రంలో ఉంది.
- ★ **NH - 13:** తవాంగ్, జంగ్, బైసాఖి, సెంజ్, దిరంగ్, బోండిలా, తెంగా వ్యాలీ, కిమి, పాలిజి, సెప్పా, సగాలీ, హోజ్, యజాలి, జీరో టౌన్, బామ్, బిరు, పంగిన్, పాసిఘాట్. దీని పొడవు 1,150 కి.మీ. ఇది అరుణాచల్ ప్రదేశ్, అసోం రాష్ట్రాల్లో ఉంది.
- ★ **NH - 14:** మోర్గ్రామ్, రామ్పుర్ హట్, సియూరి, రాణిగంజ్, బంకురా, సల్బాని, ఖరగ్పుర్, దీని పొడవు 306 కి.మీ. ఇది పశ్చిమ బంగ రాష్ట్రంలో ఉంది.
- ★ **NH - 15:** బైహటా-ఛరాలి, మంగల్దామ్, తేజ్పుర్, బందర్దేవా, నార్త లఖిమ్పుర్, కులాజన్ దిబ్రూఘర్, రుపయ్, మహదే వపుర్, వాక్రో. దీని పొడవు 664 కి.మీ. ఇది అసోం, అరుణాచల్ ప్రదేశ్ రాష్ట్రాల్లో ఉంది.
- ★ **NH - 16:** కోల్కతా, ఖరగ్పుర్, బలేశ్వర్, కటక్, భువనేశ్వర్, విశాఖపట్నం, రాజమండ్రి, విజయవాడ, గుంటూరు, నెల్లూరు, చెన్నై. దీని పొడవు 1659 కి.మీ. ఇది పశ్చిమ బంగ, ఒడిశా, ఆంధ్రప్రదేశ్, తమిళనాడు రాష్ట్రాల్లో ఉంది.
- ★ **NH - 17:** పశ్చిమ బంగ రాష్ట్రంలోని 'సివోక్' ప్రాంతం నుంచి బాగర్కోట్-చల్సా, నాగర్కాటా-గోయర్కాటా బిస్పారా, సోనార్ పూర్, కోచ్ బిహార్, తుఫాన్ గంజ్, గోలక్ గంజ్, నార్త సల్మానా, గోల్పరా-బోకో నుంచి గువాహాటి వరకు. దీని పొడవు 477 కి.మీ. పశ్చిమ బంగ, అసోం రాష్ట్రాల్లో ఉంది.
- ★ **NH - 18:** ఇది ఝార్ఖండ్ రాష్ట్రంలోని గోవింద్ పూర్ నుంచి ధన్ బాద్, పురూలియా, బలరామ్ పూర్, ఛాందిల్, ఘట్ షిలా, బహారగౌరా, బారిపడా, బెట్ నోటి, బాలేశ్వర్ లను కలుపుతుంది. దీని పొడవు 359 కి.మీ. ఇది ఝార్ఖండ్, పశ్చిమ బంగ, ఒడిశా రాష్ట్రాల్లో ఉంది.
- ★ **NH - 19:** దిల్లీ, మధుర, ఆగ్రా, కాన్పూర్, అలహాబాద్, వారణాసి, ఔరంగాబాద్, దోబి, బగాదర్, గోబింద్ పూర్, ఆసన్ సోల్, పల్ సిట్, కోల్కతా. దీని పొడవు 1435 కి.మీ. ఈ రహదారి దిల్లీ, హరియాణా, ఉత్తర్ ప్రదేశ్, బిహార్, ఝార్ఖండ్, పశ్చిమ బంగ రాష్ట్రాల్లో ఉంది.
- ★ **NH - 20:** బిహార్ రాష్ట్రంలోని భక్తీయారాపుర్ నుంచి బిహార్ షరీఫ్, నవాడ్, రాజౌలీ, కొదర్ప, బార్హి, హజారిబాగ్, రాంచీ, కుంతీ, ముర్హూ, చక్రధర్ పూర్, జెయింట్ పూర్, పర్సోరా, కెండుజర్ పూర్. దీని పొడవు 658 కి.మీ. ఇది బిహార్, ఝార్ఖండ్, ఒడిశా రాష్ట్రాల్లో ఉంది.
- ★ **NH - 21:** జయపుర - డౌసా - భరత్ పూర్ - ఆగ్రా. 262 కి.మీ. రాజస్థాన్, ఉత్తర్ ప్రదేశ్ రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 22:** బిహార్ రాష్ట్రంలోని సరిహద్దు ప్రాంతంలో ఉన్న సోన్ బర్ సా, సీతమర్రి, ముజఫర్ పూర్, హజీపుర్, పట్నా, పున్ పున్, గయ, బోధ్ గయ, దోబి, ఛాత్ర నుంచి ఛాంద్వా వరకు కలుపుతుంది. దీని పొడవు 416 కి.మీ. బిహార్, ఝార్ఖండ్ రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 23:** కోతుమ్, లాల్ సట్, కరాలి, బరీ, ధౌల్ పూర్. దీని పొడవు 222 కి.మీ. రాజస్థాన్ రాష్ట్రం నుంచి పోతుంది.
- ★ **NH - 24:** ఉత్తర్ ప్రదేశ్ లోని నేపాల్ లో ఉన్న సోనాలి - ఫరెండా - గోరఖ్ పూర్ - ఘజీపుర్, జమానియా నుంచి NH-19 లో కలుస్తుంది. దీని పొడవు 293 కి.మీ. ఇది ఉత్తర్ ప్రదేశ్ గుండా పోతుంది.
- ★ **NH-25:** బార్పూర్, కవాస్, మధాసర్, దుద్ వా, బాగుండి, తిల్ వారా, బలోత్రా, కళ్యాణ్ పూర్, జోధ్ పూర్, కపర్ దా, బిలారా, జైతరన్, బేవార్. దీని పొడవు 353 కి.మీ. ఇది రాజస్థాన్ రాష్ట్రం గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 26:** బర్ పూర్ నుంచి బారాపలి, బలంగిర్, భవానిపట్నా, కొరాపుట్, సాలూరు, విజయనగరం, నాతవలస వరకు ఉంటుంది. దీని పొడవు 526 కి.మీ. ఈ రహదారి ఒడిశా, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.

- ★ **NH - 27:** పోర్బందర్, బామన్ బోర్, మోర్వి సమకియాలి, రధన్ పుర్, పాలన్ పుర్, ఉదయ్ పుర్, చిత్తూర్ పుర్, కోటా, శివ్ పురి, గంజ్, రూస్సీ, కాన్పూర్, లఖ్ నపూ, ఫైజాబాద్, గోరఖ్ పుర్, పిప్రా, ముజఫర్ పుర్, దర్భంగ, అరారియ, దాల్ కోలా, ఇస్లామ్ పుర్, శిలిగుడి, జలాయ్ గురి, ధువ్ పుర్- సోనాపుర్, సల్ సాగురి, బొంగై గావ్, బిజిని, నల్ బరి, గువాహటి, దిస్ పుర్, నాగావ్, దోబాకా, లమ్డింగ్, హాఫ్ లాంగ్, సిల్పూర్ వరకు. దీని పొడవు 3,507 కి.మీ. ఈ రహదారి గుజరాత్, రాజస్థాన్, మధ్యప్రదేశ్, ఉత్తర్ ప్రదేశ్, బిహార్, పశ్చిమ్ బంగ, ఆసోం రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 28:** నేపాల్ సరిహద్దు నుంచి నగర్, సిద్ధార్థ్ నగర్, బన్సి, బన్సి తండ, అజాంపుర్ నుంచి వారణాసి వరకు. దీని పొడవు 305 కి.మీ. ఇది ఉత్తర్ ప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో ఉంది.
- ★ **NH - 29:** దబాకా సమీపం నుంచి అమ్లాఖి, దిమాపుర్, కొహిమా, జెస్సామి వరకు. దీని పొడవు 320 కి.మీ. ఇది ఆసోం, నాగాలాండ్ రాష్ట్రాల్లో ఉంది.
- ★ **NH - 30:** సితార్ గంజ్ నుంచి, పిలిబిత్, బరైలి, షాజన్ పుర్, సితాపుర్, లఖ్ నపూ, రాయ్ బరేలీ, ప్రతాప్ పుర్, అలహాబాద్, రేవా, కట్నీ, జబల్ పుర్, మాండ్లా, సిమ్ గా, రాయ్ పుర్, ధంతారి, జగదల్ పుర్, నెల్లిపాక, భద్రాచలం, పాల్వంచ, కొత్త గూడెం, తిరువూరు, మైలవరం నుంచి కొండపల్లి వరకు ఉంది. దీని పొడవు 2010 కి.మీ. ఇది ఉత్తరాఖండ్, ఉత్తర్ ప్రదేశ్, మధ్యప్రదేశ్, చత్తీస్ గఢ్, తెలంగాణ, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 31:** ఉన్నావ్ నుంచి లాల్ గంజ్, రాయ్ బరేలీ, సాలన్, ప్రతాప్ పుర్, మచ్చిసాహిర్, జాన్ పుర్, వారణాసి, ఘాజీపుర్, బలియ, ఛాప్ర, హాజిపుర్, భక్తియార్ పుర్, బేగుసరై, ఖగారీ, బిహ్ పుర్, కోరా, హరిశ్చందర్ పుర్ నుంచి పండువా వరకు ఉంది. దీని పొడవు 968 కి.మీ. ఈ రహదారి ఉత్తర్ ప్రదేశ్, బిహార్, పశ్చిమ్ బంగ రాష్ట్రాల గుండా పోతుంది.
- ★ **NH - 32:** చెన్నై నుంచి చంగల్ పట్టు, తిండివనమ్, పుదుచ్చేరి, కడలూరు, చిదంబరం, కరైకల్ నుంచి నాగపట్నం వరకు. దీని పొడవు 314 కి.మీ. ఇది తమిళనాడు, పుదుచ్చేరి గుండా పోతుంది.

జాతీయ రహదారులు

కేంద్ర ప్రభుత్వం నిర్మించి, వారి ఆధ్వర్యంలో నిర్వహించే రహదారులను జాతీయ రహదారులు అంటారు. దేశంలో సుమారు 96,260 కి.మీ. పొడవైన జాతీయ రహదారులు ఉన్నాయి. రోడ్డు మార్గాల ద్వారా జరిగే రవాణాలో 40 శాతం ఈ రహదారులపైనే జరుగుతోంది. కానీ, వీటి పొడవు మాత్రం మొత్తం రోడ్డు మార్గాల్లో రెండు శాతమే.

- ★ దేశంలో అత్యధికంగా జాతీయ రహదారులు ఉత్తర్ ప్రదేశ్ లో ఉన్నాయి. ఇక్కడ సుమారు 8,483 కి.మీ. పొడవైన జాతీయ రహదారులు ఉన్నాయి. కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లో అత్యధిక జాతీయ రహదారులు అండమాన్ నికోబార్ దీవుల్లో ఉన్నాయి. వీటి పొడవు సుమారు 330 కి.మీ.
- ★ కేంద్ర రోడ్డు రవాణా, రహదారుల శాఖ దేశంలోని జాతీయ రహదారులకు 2010 ఏప్రిల్ 28 నుంచి కొత్త సంబర్లను, ఒక క్రమ పద్ధతిలో కేటాయించింది. వీటి ప్రకారం దేశంలో విస్తరించి ఉన్న జాతీయ రహదారులు రెండు భాగాలుగా విభజించి ఉంటాయి. అవి: 1) ఉత్తర - దక్షిణ దిశల్లో విస్తరించి ఉన్న జాతీయ రహదారులు 2) తూర్పు- పడమర దిశల్లో విస్తరించి ఉన్న జాతీయ రహదారులు.
- ★ ఉత్తర - దక్షిణ దిశల్లో విస్తరించి ఉన్న జాతీయ రహదారులకు సరి సంఖ్యలను కేటాయించారు. అవి తూర్పు నుంచి పశ్చిమానికి వెళ్లే కొద్దీ వాటి సంఖ్య పెరుగుతూ ఉంటుంది. ఉదాహరణకు తూర్పు సరిహద్దుగా ఉన్న జాతీయ రహదారి నుంచి సంఖ్యలు 2, 4, 6, 8 ... ఈ విధంగా పశ్చిమానికి వెళ్లే కొద్దీ పెరుగుతూ ఉంటాయి.
- ★ తూర్పు-పడమర దిశల్లో విస్తరించి ఉన్న జాతీయ రహదారులకు బేసి సంఖ్యలను కేటాయించారు. ఇవి ఉత్తరం నుంచి దక్షిణానికి వెళ్లే కొద్దీ 1, 3, 5, 7, ... క్రమంలో పెరుగుతూ ఉంటాయి.
- ★ ప్రధాన జాతీయ రహదారులు సాధారణంగా ఒకటి లేదా రెండు అంకెలను కలిగి ఉంటాయి. వీటికి అనుసంధానమయ్యే జాతీయ రహదారులు మూడు అంకెలను కలిగి ఉంటాయి. ఉదా: జాతీయ రహదారి 44 కు అనుసంధానమయ్యే జాతీయ రహదారులకు 144, 244, 344 అనే సంఖ్యలను కేటాయించారు.

జాతీయ రహదారుల పాడవు

ఆంధ్రప్రదేశ్	5231.74 కి.మీ.	అరుణాచల్ ప్రదేశ్	2513.06 కి.మీ.
ఆసోం	3811.67 కి.మీ.	బిహార్	4678.79 కి.మీ.
చత్తీస్ గఢ్	3078.40 కి.మీ.	దిల్లీ	80 కి.మీ.
గోవా	262.00 కి.మీ.	గుజరాత్	4970.00 కి.మీ.
హరియాణా	2622.48 కి.మీ.	హిమాచల్ ప్రదేశ్	2622.48 కి.మీ.
జమ్మూ & కశ్మీర్	2593.00 కి.మీ.	ఝార్ఖండ్	2653.64 కి.మీ.
కర్ణాటక	6,502.29 కి.మీ.	కేరళ	1811.52 కి.మీ.
మధ్యప్రదేశ్	5193.57 కి.మీ.	మహారాష్ట్ర	7434.79 కి.మీ.
మణిపుర్	1745.74 కి.మీ.	మేఘాలయ	1204.36 కి.మీ.
మిజోరాం	1381.00 కి.మీ.	నాగాలాండ్	1150.00 కి.మీ.
ఒడిశా	4644.00 కి.మీ.	పంజాబ్	2760.15 కి.మీ.
రాజస్థాన్	7906.20 కి.మీ.	సిక్కిం	309.00 కి.మీ.
తమిళనాడు	5006.14 కి.మీ.	త్రిపుర	577.00 కి.మీ.
తెలంగాణ	2635.84 కి.మీ.	ఉత్తర్ ప్రదేశ్	8483.00 కి.మీ.
ఉత్తరాఖండ్	2841.92 కి.మీ.	పశ్చిమ్ బంగ	2909.80 కి.మీ.
అండమాన్ & నికోబార్ దీవులు	330.70 కి.మీ.		

రచయిత: ఎన్.వి. నారాయణ